

Miten Suomen turvapaikkapolitiikka on muuttunut ”siirtolaisuuden kesän” jälkeen?

KARKOTETUT - SEMINAARI EUROOPPALAISESTA SIIRTOLAISPOLITIIKASTA 6.-7.9. 2016

MARKUS HIMANEN, TURUN YLIOPISTO,
6.9.2016

Siirtolaisuuden kesästä turvapaikkapolitiikan talveen

Hallituksen turvapaikkapoliittinen toimenpideohjelma 8.12.2015

2. Yhdenmukaistamme turvapaikkaa koskevia käytäntöjä EU- ja Pohjoismaiden kanssa

- ❖ **Seuraamme jatkuvasti muiden maiden turvapaikkalainsäädäntöä ja -käytäntöjä, analysoimme sen pohjalta tarvetta kansallisiin kehittämistöimiin ja reagoimme nopeasti muutostarpeisiin**
- Ehdotamme pohjoismaista yhteistyöhanketta, jossa Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska perustavat best practices ja learnings -foorumin erityisesti turvapaikanhakijoiden integraatiotoimien yhtenäistämiseksi
- Tiukennamme perheen yhdistämisen kriteerejä EU:n perheen yhdistämisdirektiivin nojalla täysimääräisesti, edellytyksenä ainakin toimeentuloedellytys ja riippumattomuus sosiaali-tuista
- Myönnämme suojelua tarvitsevien oleskeluluvat aina määräaika-ina ja ennen pysyvän oleskeluluvan myöntämistä tarkistamme lähtömaan tilanteen; lähtömaan turvallisuustilanteen parannuttua peruutamme oleskeluluvan; oleskelulupien omatoimisen uudelleentarkastelun perustana ovat lähtömaiden turvallisuustilanteen tarkistukset kaksi kertaa vuodessa
- **Selvitämme mahdollisuutta ottaa käyttöön erityinen sijoittajien investointeihin perustuva oleskelulupa Suomen vetovoimaisuuden lisäämiseksi**
- Otamme entistä paremmin huomioon kansallisen turvallisuuden kansainvälisen suojeluaseman poissul-jenta- ja lakkauttamisperusteena sekä oleskeluluvan peruuttamisen perusteena ja selvitämme mahdolli-suuden määrätä maahantulokiekto ulkomailla oleskelevalle
- Tarkistamme kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien edellytyksiä (humani-taarinen suojelu)
- Tehostamme lupien peruuttamista tilanteissa, joissa suojeluedellytykset eivät enää täyty ja kiinnitämme enemmän huomiota suojelun tarpeen olemassa oloon myös jatkolupaa myönnettäessä
- Väärien tietojen antaminen viranomaiselle vaikuttaa suoraan turvapaikan saamiseen
- Säädamme maahantulokiellon rikkomisesta seuraamukseksi vankeusrangaistuksen

Toteutuneet muutokset käytännöissä ja laissa

Uudet maalinjaukset Afganistanista, Irakista ja Somaliasta ja sisäisen paon mahdollisuuden painottaminen turvapaikkapäätöksissä

Turvapaikanhakijoiden oikeusavun ja valitusoikeuden heikennykset

Perheenyhdistämisen ehtojen tiukentaminen

Humanitaarisen luvan poistaminen

Huom. edellinen hallitus poisti mahdollisuuden tilapäiseen oleskelulupaani niiltä kielteisen päätöksen saaneilta turvapaikanhakijoilta, joita ei voida pakkopalauttaa ja poisti heiltä oikeuden vastaanottopalveluihin

Turvapaikanhakijoiden asumispakko (Palautuskeskukset)?

Miten Suomen valtio säätelee liikkumista?

Nykyinen maahanmuuttopolitiikka edellyttää kansalaisen ja ulkomaalaisen välistä eroa: toisin kuin kansalaisen kohdalla ulkomaalaisen maahanpääsy ja oleskelu on aina *ehdollista*. Ulkomaalaiselle asetetut maahanmuuton ehdot määritellään ulkomaalaislaissa.

- 1) Valtiolla on oikeus päättää maahanpääsystä esimerkiksi tarkastamalla matkustusasiakirjoja sekä vaatimalla maahanpääsyyn viisumia tai oleskelulupaa.
- 2) Valtio asettaa edellytyksiä pysyväille ja tilapäiselle oleskelulle sekä säätelee ulkomaalaisten oikeuksista. Eri lupatyypit jakavat oikeuksia eri tavoin riippuen luvan perusteesta (esim. perhe, opiskelu, työ ja humanitaarinen) ja sen ajallisista rajoituksista (tilapäinen, jatkuva, pysyvä).
- 3) Valtio päättää kansalaisuuden myöntämisestä.
→ Sekä kansainväliset sopimukset että EU-lainsäädäntö rajoittavat Suomen valtion päätäntävaltaa ulkomaalaisasioissa.

Palautuskielto

Ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

Perustuslaki 9 §

Turvapaikkapolitiikka

”Julkisuudessa on väitetty muun muassa, että Maahanmuuttovirasto tekisi tarkoitushakuisesti kielteisiä päätöksiä. Tämä ei pidä paikkaansa. Kielteiset päätökset ovat lisääntyneet muun muassa siksi, että virastossa on kiinnitetty entistä tarkempaa huomiota hakijoiden kertomusten uskottavuuteen, sisäisen paon mahdollisuuteen ja kansainvälisen suojelun poissuljentaan rikollisilta. Taustalla on turvapaikkapäätöksenteon kansainvälinen vertailu, johon hallitus velvoitti viraston turvapaikkapoliittisessa toimenpideohjelmassaan.”

Maahanmuuttovirasto 5.9.2016

Valtion tavoitteena muuttoliikkeiden ohjaaminen

vs.

Eurooppalainen ja kansainvälinen lainsäädäntö

2005-2007

Voimakasta kritiikkiä
Ulkomaalaisviraston
päätöksentekokäytäntöjä kohtaan
(mm. kirkko-turvapaikkana).

B-lupaongelma:
turvapaikanhakijat
minimioikeuksin
vastaanottokeskuksissa useita
vuosia.

Thors 2007: luovutaan B-
lupakäytännöstä ja parannetaan
viraston päätöksentekokäytäntöjä

Paluu kiristyslinjalle 2009-

Alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden ikätestaus

Kielitestit turvapaikanhakijat asuinpaikan selvittämiseksi

Perheenyhdistämiskäytäntöjen tiukentaminen

B-lupaesitys vesitetään, lakiin lisätään ainoastaan työnteko-oikeus

Tausta: Perussuomalaisten kunnallisvaalivoitto 2008, taluskriisi, turvapaikanhakijamäärien nousu

Vrt. Näkökulmia turvapaikkapolitiikkaan. Kehitysehdotuksia ja pohjoismaista vertailua

SM 2009

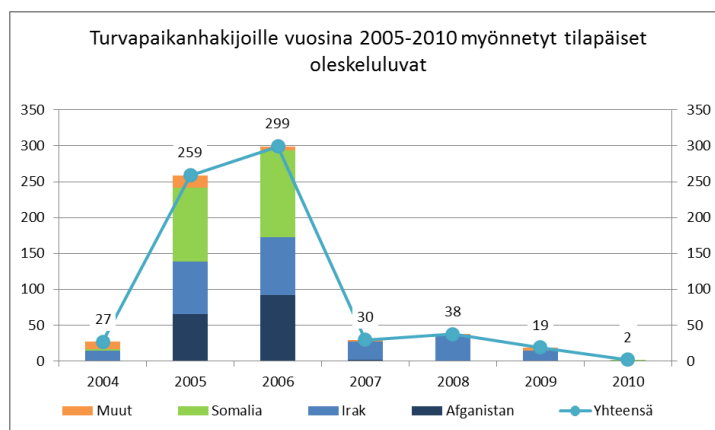
Tilapäinen oleskelulupa (ennen 2015)

Ulkomaalaislaki 51 §

Oleskeluluvan myöntäminen maasta poistamisen estymisen vuoksi

Suomessa olevalle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen oleskelulupa, jos häntä ei tilapäisestä terveydellisestä syystä voida palauttaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa taikka hänen maasta poistamisensa ei ole tosiasiallisesti mahdollista.

B-lupalaiset 2005-2010

B-luvista luopuminen ja uudet paperittomat

Tilapäisen oleskeluluvan voi saada vain, jos tekee yhteistyötä viranomaisten kanssa oman palauttamisensa suhteen, mutta paluu ei tästä huolimatta onnistu.

Vastaanottokeskuksilla on velvollisuus poistaa kielteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat keskuksista, jos he eivät suostu palaamaan lähtömaihinsa vapaaehtoisesti, sen jälkeen kun käännytyspäätös on toimeenpanokelpoinen.

Paperittomuuden normalisoituminen: Sen enempää oikeudellisesti kuin poliittisestikaan ei enää nähdä ongelmallisena sitä, että Suomeen syntyy joukko ihmisiä, jotka ovat jäsenyyden ulkopuolella, joita ei voida palauttaa ja joiden perusoikeuksien toteutuminen on parhaimmillaankin ongelmallista.

Paperittomat kuitenkin läsnä Suomen alueella eli lainkäyttövallan piirissä sekä osa yhteiskuntaa: kysymys taloudellisista- ja sosiaalisista oikeuksista sekä reiteistä laillistamiseen

Rajattu yhdenvertaisuus ja maahanmuuttopolitiikan vaihtoehtoja

Rajatun yhdenvertaisuuden periaate Suomalaisessa maahanmuuttopolitiikassa: a) maahanmuuton sääntelyn ja kotouttamisen erottelu; b) pyritään maahanmuuttajien yhdenvertaiseen asemaan ja ulkomaalaisen oikeusasema tulee olla mahdollisimman lähellä kansalaisen asemaa.

Missä määriin tähän voidaan vedota paperittomien ja turvapaikanhakijoiden kohdalla?

Onko mahdollista tukea avoimia rajoja sekä liberaalia turvapaikkapolitiikkaa?

Luovutaanko yhdenvertaisuudesta ja hyväksytään virallisesti status-pohjainen maahanmuuttopolitiikka?

Rajojen demokratisointi?